Mast strijken
en
Mast zetten

Midget 31 en Midget 26 03-09-2020 versie 2

Inleiding.

- Sommige Midgets hebben een maststrijkinstallatie. Toch is het voor veel mensen een hele klus om daar aan te beginnen. De wetenschap, dat als er iets mis gaat de gevolgen groot kunnen zijn, weerhoudt velen ervan om hieraan aan te beginnen.
- De handleidingen in tekst zijn vaak te summier en de begrippen niet altijd eenduidig. Zeker als je een tweedehands Midget koopt, weet je niet altijd of alles compleet is en waar zaken moeten worden bevestigd.
- Jan en Aafke Buijs en Rene en Jeannine van Schalkwijk trokken de stoute schoenen aan om hieraan te beginnen en maakten er een fotoreportage van om anderen ook op weg te helpen. Jan had ervaring met mast strijken op een eerdere boot en René alleen ervaring met het handmatig strijken van de mast van een Valkje. De reportage is gemaakt op een Midget 31 en aangevuld met informatie over de situatie op de Midget 26
- Met deze reportage nodigen ze andere Midgetclub leden uit om tips en trucs in te sturen. Met die tips en trucs wordt deze presentatie regelmatig bijgewerkt.
- Werken met deze reportage is geheel op eigen risico en de auteurs nemen geen enkele verantwoordelijkheid voor schade als gevolg van het strijken en zetten van masten.

Stap 1: Beginnen met de handleiding Midget 31.

- Hiernaast staat de handleiding voor de Midget 31 uit 2005.
- Gedurende de jaren zijn uiteraard wijzigingen aangebracht. Het is dus belangrijk om ook de eigen handleiding te raadplegen.
- Hoe een en ander moet worden bevestigd, hangt ook af van opties zoals een treeplank aan de steven en de bevestiging van de rolfok aan de steven.
- We vonden de stapsgewijze punten behulpzaam en meestal werkte het goed. Voor de 31 en de 26 zijn de stappen op de meeste punten hetzelfde.

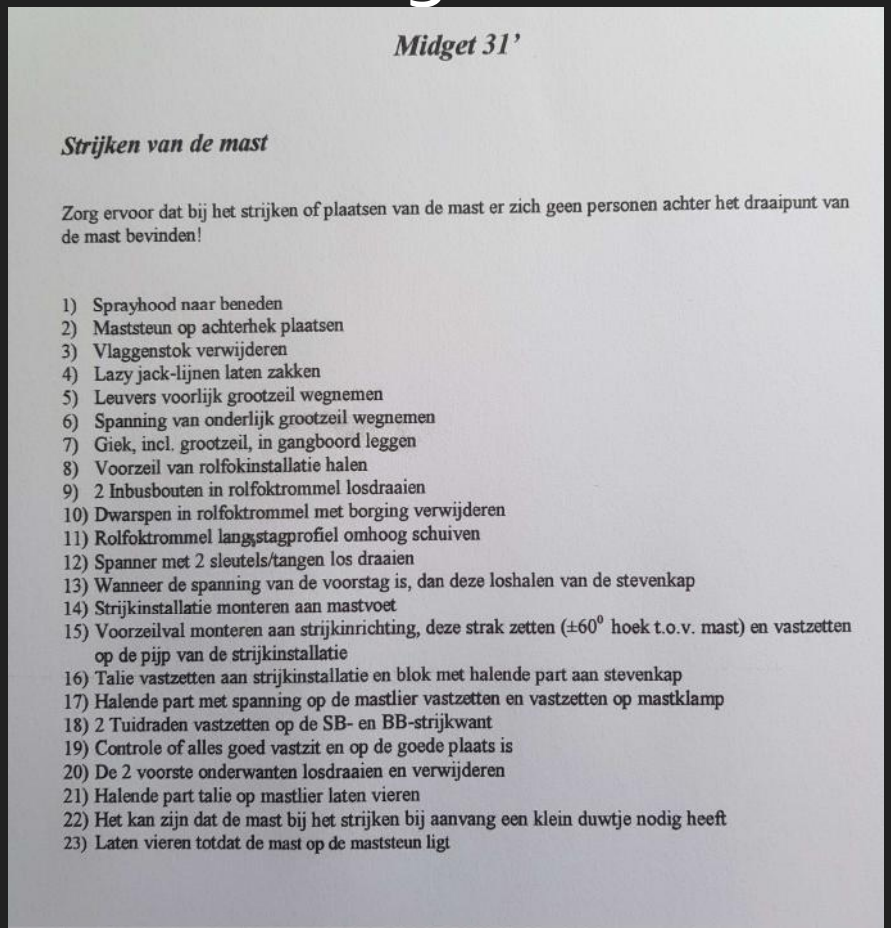

Midget 31'

Strijken van de mast

Zorg ervoor dat bij het strijken of plaatsen van de mast er zich geen personen achter het draaipunt van de mast bevinden!

1) Sprayhood naar beneden
2) Maststeun op achterhek plaatsen
3) Vlaggenstok verwijderen
4) Lazy jack-lijnen laten zakken
5) Leuvers voorlijk grootzeil wegnemen
6) Spanning van onderlijk grootzeil wegnemen
7) Giek, incl. grootzeil, in gangboord leggen
8) Voorzeil van rolfokinstallatie halen
9) 2 Inbusbouten in rolfoktrommel losdraaien
10) Dwarspen in rolfoktrommel met borging verwijderen
11) Rolfoktrommel langs stagprofiel omhoog schuiven
12) Spanner met 2 sleutels/tangen los draaien
13) Wanneer de spanning van de voorstag is, dan deze loshalen van de stevenkap
14) Strijkinstallatie monteren aan mastvoet
15) Voorzeilval monteren aan strijkinrichting, deze strak zetten (±60° hoek t.o.v. mast) en vastzetten op de pijp van de strijkinstallatie
16) Talie vastzetten aan strijkinstallatie en blok met halende part aan stevenkap
17) Halende part met spanning op de mastlier vastzetten en vastzetten op mastklamp
18) 2 Tuidraden vastzetten op de SB- en BB-strijkwant
19) Controle of alles goed vastzit en op de goede plaats is
20) De 2 voorste onderwanten losdraaien en verwijderen
21) Halende part talie op mastlier laten vieren
22) Het kan zijn dat de mast bij het strijken bij aanvang een klein duwtje nodig heeft
23) Laten vieren totdat de mast op de maststeun ligt

Stap 1: Beginnen met de handleiding Midget 26.

- Hiernaast staat de handleiding voor de Midget 26 uit 1987
- Dodeman, sprenkel, en bokkepoot verwijzen allemaal naar de RVS buis die in twee delen op de boot aanwezig is. Wij gebruiken hier de term sprenkel.
- Bij de Midget 31 wordt die RVS buis met een bout aan de voorkant van de mast bevestigd.
- Bij de Midget 26 wordt die RVS buis in een gat in de mast gestoken.
- Anders dan de Midget 31 heeft de Midget 26 geen stalen tuidraden, die de zijwaartse beweging van de mast moeten voorkomen

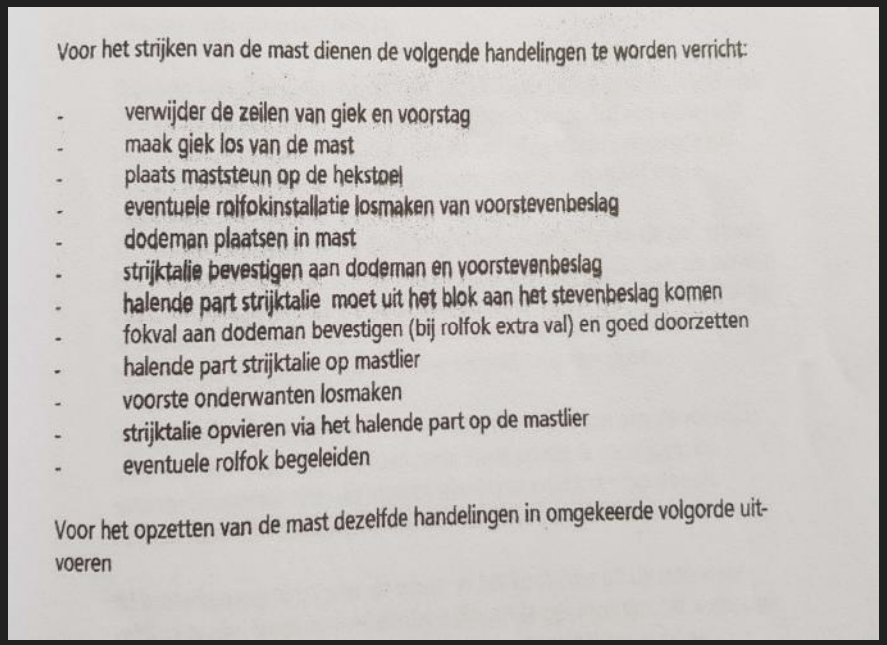

Voor het strijken van de mast dienen de volgende handelingen te worden verricht:

- verwijder de zeilen van giek en voorstag
- maak giek los van de mast
- plaats maststeun op de hekstoel
- eventuele rolfokinstallatie losmaken van voorstevenbeslag
- dodeman plaatsen in mast
- strijktalie bevestigen aan dodeman en voorstevenbeslag
- halende part strijktalie moet uit het blok aan het stevenbeslag komen
- fokval aan dodeman bevestigen (bij rolfok extra val) en goed doorzetten
- halende part strijktalie op mastlier
- voorste onderwanten losmaken
- strijktalie opvieren via het halende part op de mastlier
- eventuele rolfok begeleiden

Voor het opzetten van de mast dezelfde handelingen in omgekeerde volgorde uitvoeren

Stap 2: Maststeun op hekstoel.

Links op de foto: de Midget 26. Rechts op foto de Midget 31.
Er zijn veel varianten: geen rol, een trailerrol of twee bokwielen naast elkaar.
Een rol of bokwielen zijn handig om de mast naar voren te kunnen bewegen.
Een rol is het handigst als de mastrail in de mast zit verwerkt. Bokwielen zijn handig als de mastrail op de mast ligt. Dan kan deze rail tussen twee bokwielen geklemd worden.
Als zo'n steun niet meer bij je schip zit: altijd zelf maken! Eenvoudig en een stuk goedkoper!
Zie ook De Spitsgatter nr. 171, december 2019. Ineke en Wim v.d. Broek "Maststrijken op het Zeepaard"

Pas Op! Controleer voordat je verder gaat of alle lijnen die je gaat gebruiken van goede kwaliteit zijn. Vooral de fokkeval en de strijktalie. Controleer ook de bevestiging van de talie aan de blokken! Vergeet ook niet een vlaggetje en/of reddingsboei te verwijderen en de "sprayhood" neer te klappen.

Stap 3: Giek verwijderen.

- In de handleiding staat dat, voor het verwijderen van de giek, het grootzeil moet worden verwijderd.
- Wij hebben de leuvers van het grootzeil uit de rail gehaald en de giek zonder het grootzeil te verwijderen losgehaald van de mast.
- Met de grootzeilval en de kraanlijn is de giek gecontroleerd op de wal neergelegd.
- In de handleiding staat dat hij op dek kan liggen maar daar ligt hij danig in de weg. Als het kan is dit een handige manier.

Stap 4. Rolfok of voorstag verwijderen.

- Het gevoel, dat de mast al kan omvallen als je de voorstag verwijdert, moet je even onderdrukken. Het voorste hoofdwant houdt de mast echt netjes op zijn plaats.(het voorste hoofdwant wordt ook wel babystagen genoemd of voorste onderwant of zelfs voorste zijverstaging)
- Anders dan zojuist bij de giek en het grootzeil is het wel noodzakelijk hier het voorzeil te verwijderen.
- Het verwijderen van een rolfok hangt af van het merk. Bij de Furlex is hier bovenop de trommel de verbinding naar de zeilrail losgehaald (inbusboutjes) en aan de onderkant de bout die de verbinding vormt met de spanner (zie handleiding Midget 31).
- Daarna is de spanner voldoende losgemaakt om de bevestiging van de rolfok aan het stevensbeslag los te kunnen maken. Gepriegel!!

Stap 4: Rolfok of voorstag verwijderen.

- Hiernaast de situatie op de Midget 26.
- De spanner zit onder de rolfok dus de spanner kan hier direct losgemaakt worden zonder aan de trommel te komen.
- Dit is vergelijkbaar met als je alleen een voorstag hebt zonder rolfok. Het gepriegel met de bout aan het stevenbeslag is vergelijkbaar.

Stap 4:Rolfol of voorstag verwijderen. Rolfok goed borgen.

- Hiernaast zie je dat de rolfok buiten de preekstoel om naar de zijkant wordt geleid.
- Hij wordt met een lijntje losjes bevestigd aan het draaipunt van de zijverstaging. De bovenkant van de zogenaamde A vorm. (Zie verderop bij tuidraden)
- Op deze manier gaat de rolfok gelijk met de mast naar beneden zonder dat hij verward raakt met andere lijnen en heeft daarbij steun van het topwant en de zaling zodat de rail niet doorbuigt. (Zie ook de foto bij stap 7 verderop)

Stap 5: De sprenkel bevestigen aan de mast.

- Zoals gezegd is de RVS buis die in twee delen op de boot aanwezig is de sprenkel. Bij de Midget 31 worden deze twee delen in elkaar geschoven en met een bout aan de voorkant van de mast bevestigd op de bevestigingswangen die uit de mast steken (zie foto).
- Het voordeel hiervan is dat de sprenkel na het strijken doorgevierd kan worden en plat komt te liggen op de mast. Het is dan makkelijker om de sprenkel te verwijderen

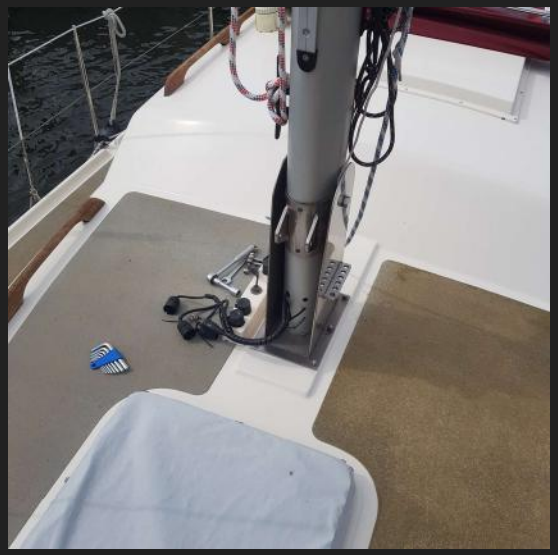

Stap5: De sprenkel aan de mast bevestigen bij Midget 26.

- Hiernaast staat de situatie bij de Midget 26. De buis wordt hier niet met een bout bevestigd aan bevestigingswangen. De buis moet hier in het gat in de mast worden gestoken.
- De buis is niet draaibaar zoals bij de Midget 31. In het eerder genoemde artikel van Wim van den Broek staat een aanpassing waarmee dat mogelijk wordt. (Zie foto hieronder)

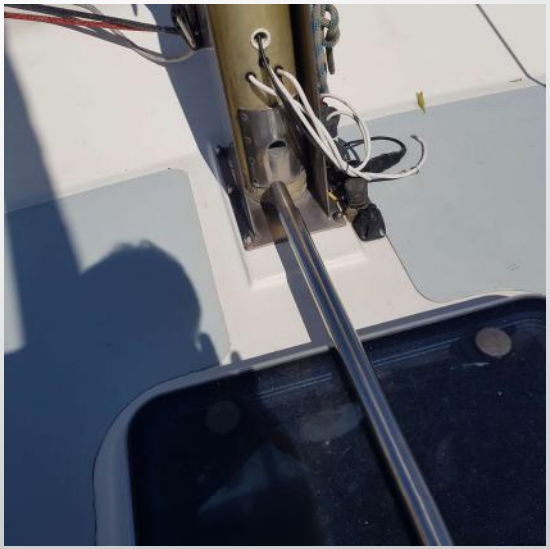

Stap 5: De sprenkel bevestigen aan de mast. De tuidraden vastmaken.

- Bij de Midget 31 zijn er tuidraden van staal. Deze worden aan de ogen van de sprenkel bevestigd aan de kant van de steven en vervolgens vastgemaakt aan de stagspanner op het draaipunt. Op de foto linksboven zie je de sprenkel en de tuidraden
- Op de foto rechtsboven worden de beide tuidraden naar de stuurboord en bakboord A frame geleid.
- Op de foto rechts staat het bevestigingspunt van de tuidraden. De bijgeleverde D-sluitingen zijn smal genoeg om in de gaffel van de stagspanner te passen
- Bij de Midget 26 zijn die tuidraden niet meegeleverd. Naar ons oordeel kunnen zo nodig aparte lijnen ook volstaan. **Deze lijnen moeten dan wel van gelijke lengte zijn en niet rekbaar zijn.** Ervaren maststrijkers zeggen ons overigens dat tuidraden bij de Midget 26 echt niet nodig zijn.

Stap 6: De strijktalie bevestigen.

- Bij de Midget 26 werd de strijktalie op de foto rechtsboven meegeleverd. Die is gammel en heeft een heel dunne lijn. Geschikt om vingers mee af te snijden. We kregen wel de mededeling er bij dat we beter de grootschoot en grootschootblokken konden gebruiken. **Controleer dan wel of de grootschoot voldoende lang is. Dat wil per Midget wel eens verschillen**.
- Bij de Midget 31 waren wel aparte goede blokken met lijn aanwezig die als strijktalie konden dienen.
- Die talie moet aan het stevenbeslag en de **onderzijde** van de sprenkel worden bevestigd. Het eind uit het blok moet natuurlijk richting de lier op de mast lopen. Zie linkerfoto. De fokkeval wordt straks vastgemaakt in het **bovenste oog** van de sprenkel.

Stap 7: De fokkeval bevestigen.

- De fokkeval wordt nu bevestigd aan de bovenste van de twee gaten in het platte stuk van de sprenkel. (foto linksboven)De strijktalie zit inmiddels aan het onderste gat bevestigd.
- Op deze manier wordt er een stevige driehoek gefixeerd van mast, sprenkel en fokkeval. Het andere eind van de fokkeval wordt vervolgens vastgemaakt bij de bevestiging van de sprenkel aan de mast. (rechterfoto en foto linksonder). Hier zie je ook goed waar de trommel van de rolfok is bevestigd.
- In de handleiding van de Midget 31 staat dat de voorzeilval/fokkeval 60 graden t.o.v. de mast moet staan. Dit is ons inziens niet correct. Dit moet 60 graden ten opzichte van de **sprenkel** zijn, zodat de sprenkel een hoek van 90 graden maakt met de mast. Bij de Midget 26 staat de sprenkel door de constructie met het gat in de mast automatisch op 90 graden ten opzichte van de mast.

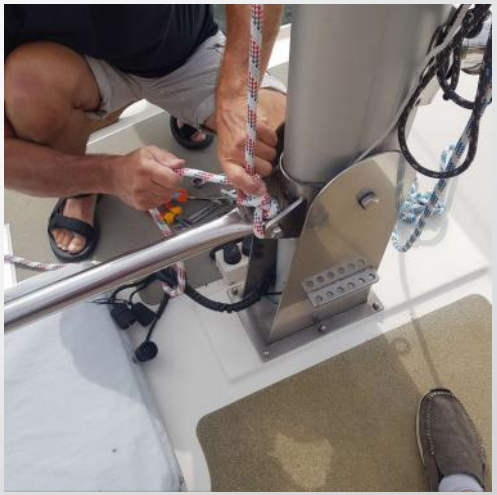

Stap 8: De voorste zijstagen los maken.

- De talielijn van het onderste blok wordt belegd op de mastlier en de mastkikker. Zie foto rechtsboven. Hierbij ontstaat een stevige driehoek, gevormd door sprenkel, fokkeval en mast.
- Eerst moeten nog de voorste zijstagen (ze heten formeel :het voorste hoofdwant) worden losgemaakt. Dat kan nu veilig gebeuren. Handig is om de bovenste moer van de spanner eerst los te draaien en dan de positie van de spanner op de schroefdraad te markeren met tape. Bij het terugzetten van de mast kan dan de oorspronkelijke spanning weer teruggezet worden. Bij twijfel raadpleeg Spitsgatter 172 februari 2020 over het spannen en stellen van verstaging door Henk Brockhoff
- Het is mogelijk om ook het topwant wat losser te zetten. Dit is de stag van het A frame naar de top van de mast. Zo wordt de neerwaartse kracht van de mast verminderd waardoor hij straks makkelijker kantelt. **Maar pas op! Niet te los! Dit topwant is het strijkwant en voorkomt dat de mast heen en weer kan gaan zwaaien**. Een ervaren maststrijker heeft ons gemeld dat het losser zetten niet strikt noodzakelijk is.

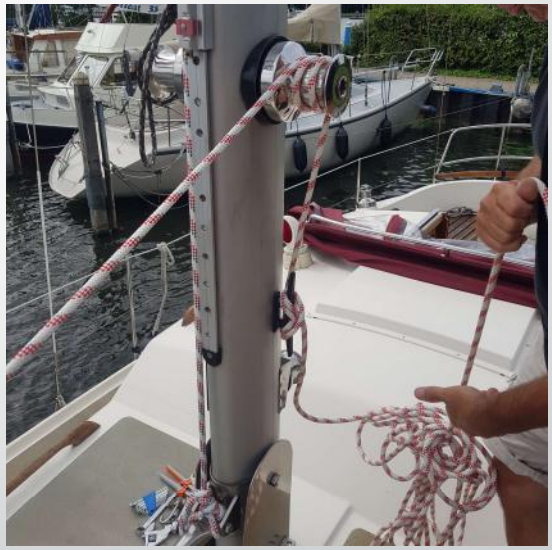

Stap 9: Wil de mast wel strijken?

Pas op! Niemand mag bij het strijken onder de mast staan!

- Deze waarschuwing klinkt logisch maar twee mensen hebben ons gemeld dat er ooit iets mis is gegaan. "Better safe than sorry!"
- Voor een goed begrip helpt het om te beseffen dat de mast uiteraard draait om de mastbout in de mastvoet.
- De verstaging gaat dan gelijk en parallel met de mast naar beneden omdat het draaipunt van het topwant op de bovenkant van het A frame gelijk staat met die mastbout. Dit is op de foto hiernaast te zien.
- De mast heeft nu misschien wel een zetje nodig om in beweging te komen. Bij ons een paar zetjes! De start van het strijken duurde bij ons daarom wel even. Begrijpelijk vierden we heel voorzichtig. Met in achtneming van de waarschuwing hierboven zijn er ervaren maststrijkers die iemand licht (eventueel met een lijntje) aan de achterstagen laten trekken om de mast in beweging te krijgen

Stap 9: Wil de mast wel strijken?

Maar het is gelukt: missie geslaagd! Let ook op de plek waar we strijken. Als je iets wilt doen in de top van de mast (in dit geval de windvaan repareren en de marifoonantenne nakijken) dan moet je er wel bij kunnen. Dat kon hier prima!
N.B. De krachten van de mast konden goed door één man en de lier worden beheerst.

Missie geslaagd!!

Stap 10 : De mast zetten!

In de handleiding staat over het zetten van de mast dat de stappen gewoon in omgekeerde volgorde moeten gebeuren. Er zijn naar onze mening wel wat aandachtspuntjes extra:

1. Controleer of alle lijnen vrij aan de juiste kant lopen.
2. Dit lukte niet steeds, maar het hijsen was makkelijk stil te leggen om zaken te controleren
3. Controleer vooral bij de bovenste aanhechtingspunten van de verstaging en de stagspanners dat deze goed in lijn staan.

Een tip is om de onderste stagspanners met tieribs of een lijntje recht te houden

4. Als het moeizaam gaat zit er waarschijnlijk iets niet goed. Forceer dus niet!

Stap 11 : De stagen, rolfok en de giek terugplaatsen.

- De stagen konden prima worden bevestigd en de tape die de spanning aangaf werkte prima.
- Bij het opnieuw bevestigen van de rolfok bleek dat deze niet makkelijk op het stevenbeslag kwam. Toen we daarop de fokkeval strakker en de spanner losser zetten schoot er plotseling ergens iets los ergens in de verstaging.
- Het bleek later dat een stagspanner niet goed zat en dat dat verklaarde waarom dit moeizaam lukte. Zie daarom ook de tip hiervoor om te werken met tieribs. Daarom ook de waarschuwing: **als de terugweg moeilijk gaat dan zit er waarschijnlijk iets niet goed. Dus tijdens het zetten van de mast regelmatig de verstaging en spanners op 'vrijloop' controleren.**
- Ook het terugplaatsen van de Furlex-bout en de bevestiging op de zeilrail had voeten in de aarde. De vorm van de trommel heeft inwendig een vlakke en een bolle kant. Die moet over de spanner. Dit vereiste bij het neerlaten van de trommel een kwartslag draaien om dat goed naar beneden te krijgen

Stap 11 : De stagen, rolfok en de giek terugplaatsen.

- Ondanks de kleine tegenslag bleef de Midget vlag nog steeds droog en kon weer fier in top.
- Het terugplaatsen van de giek ging prima door het terug aan boord hijsen met grootzeilval en kraanlijn.
- Het bevestigen van de giek was wel gepriegel. Dit kwam door alle plastic en metalen ringen die er tussen moesten worden geregen aan de bevestigingsbout.
- We houden ons aanbevolen voor een slimme tip om dit eenvoudiger te doen

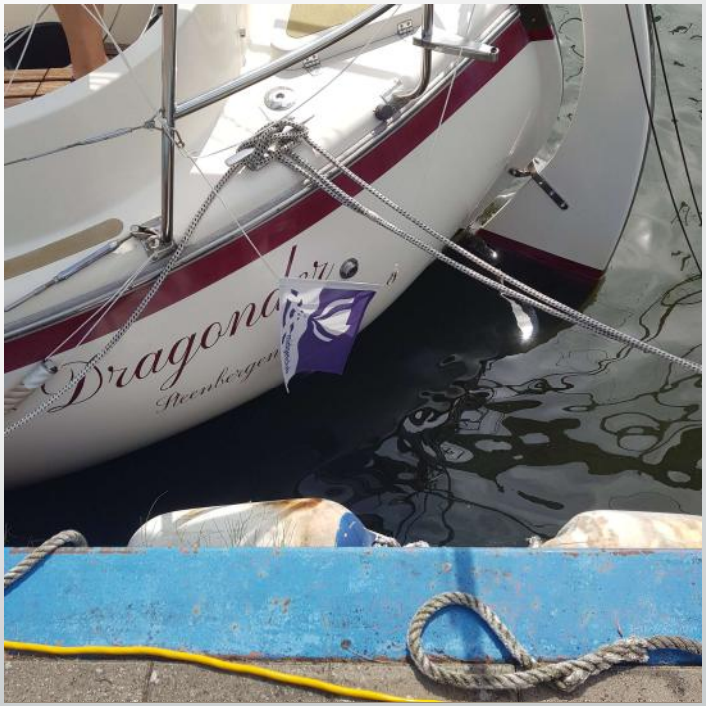

Epiloog

- Mast strijken en mast zetten is een hele ervaring. Toch nuttig om te weten en te kunnen. Voor de winterberging wordt voor het zetten of strijken van de mast als snel 90 euro per keer gerekend. Als je het zelf kan scheelt dat dus ca. 180 euro per jaar. Als er iets mis is in de mast dan kun je dat zelf controleren of repareren. Je hoeft ook niet in zo'n wiebelig bootsmanstoeltje of wachten tot de winterberging. Tot slot kan het een uitkomst zijn als je onverhoopt vast komt te zitten vanwege een dichte of defecte brug.
- De voorbereiding kost inderdaad, zoals vaak wordt gezegd zo een uurtje of twee (voor onze eerste keer was het wel wat meer !). Maar daar zaten koffie, meer koffie en lekkere broodjes bij inbegrepen en ook wat goede gesprekken. Als je het goed doet dan haal je de voorbereidingstijd wel weer in bij het zetten van de mast. Als alles goed is voorbereid, dan is de mast in een paar minuten naar beneden en weer omhoog. Het is wel verstandig om het met zijn tweeën te doen. Twee zien meer dan een en vergeten minder en weten meer.Soms is ook een back up die een lijn vasthoudt wel zo veilig.
- Als beginnelingen misten we een uitgebreide en aanschouwelijke handleiding. We hopen hiermee in een behoefte te hebben voorzien. We houden ons aanbevolen voor tips en trucs en verbeteringen vooral van maststrijk-veteranen in onze club. We verwachten dat deze presentatie op de club website komt en zijn altijd bereid onze ervaring nader toe te lichten. In deze versie zijn al tips en ervaringen van clubleden op onze eerste versie verwerkt. Hartelijk dank daarvoor!